

Dommen er indbragt for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det kan stride mod en sundhedspersons etiske opfattelse at udføre en behandling uden at anvende blod eller blodprodukter. Er det tilfældet, er vedkommende ikke forpligtet hertil, og en anden sundhedsperson skal træde i stedet. Dette gælder dog ikke, hvis det drejer sig om et tilfælde, hvor akut lægehjælp er nødvendig.⁵⁷

2.2.2.3 Afbrydelse af livsforlængende behandling

En patient kan tilbagekalde et informeret samtykke til fortsat livsforlængende behandling. Strider det mod sundhedspersonens etiske opfattelse at afbryde behandlingen (fordi patienten så dør), er sundhedspersonen ikke forpligtet til at gøre det. I den situation skal sundhedspersonen i stedet henvise patienten til en anden sundhedsperson, som kan efterkomme patientens ønske og dermed retten til selv at bestemme.⁵⁸

Kan en uafvendeligt døende patient ikke længere udøve sin selvbestemmelsesret, kan en sundhedsperson unklade at påbegynde eller fortsætte en livsforlængende behandling.⁵⁹ Ved livsforlængende behandling forstås behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene til en vis livsforlængelse.⁶⁰

En uafvendeligt døende patient kan modtage de smertestillende, beroligende eller lignende midler, som er nødvendige for at lindre patientens tilstand, selv om dette kan medføre fremskyndelse af dødstidspunktet.⁶¹

2.2.2.4 Fravalg af genoplivning ved hjertestop – vedtaget men endnu ikke trådt i kraft

Enhver person, som er fyldt 60 år, kan fravælge forsøg på genoplivning ved hjertestop, hvis den pågældende er i stand til selv at varetage sine helbredsforhold. Det betyder, at den pågældende skal kunne forstå konsekvensen af beslutningen. Endvidere skal vedkommende være i stand til at udøve sin ret til selv at bestemme i en konkret situation og til at forholde sig fornuftsmæssigt til behandlingsforslag mv.

Der sker ingen forhåndsvurdering af personen. Derved kan der uberettiget ske et fravalg af en person, som ikke opfylder betingelserne for habilitet. Det forventes, at der kommer regler om håndtering af et sådant ugyldigt fravalg.

Fravalget af forsøg på genoplivning gælder kun ved hjertestop. Det gælder ikke i andre akutte situationer, som ved f.eks. anafylaktisk chok (voldsom allergisk reaktion) eller en blodprop i hjernen, der ikke kræver hjertelungeredning.

Fravalget er generelt – og kan ikke rettes mod særlige tilfælde af hjertestop – f.eks. ved en ulykke.

Retten gælder for borgere med dansk cpr-nummer, og der som udgangspunkt har adgang til sundhed.dk med eID (elektronisk identifikation). Fravalg kan dog også ske ved fysisk blanket.

Fravalget registreres i en særlig database, der endnu ikke er oprettet. Derfor træder reglerne først i kraft, når det er sket.

Personen får betænkningstid for fravalget. Derfor har beslutningen først virkning syv dage efter, at den er registreret.

I forbindelse med en aktuel behandling kan fravalget mundtligt kaldes tilbage over for en sundhedsperson. Det gælder så alene for *behandlingen i den konkrete situation*. Sundhedspersonen skal så vidt muligt orientere andre relevante sundhedspersoner.

Forrang: Hvis der er uoverensstemmelse mellem et registreret fravalg af genoplivning ved hjertestop og et øvrigt registreret fravalg, f.eks. i et behandlingstestamente, vil sundhedspersonen skulle følge et registreret fravalg af genoplivningsforsøg ved hjertestop.

En gang om året kommer der en påmindelse om registreringen, som borgeren så på ny kan forholde sig til.

Sundhedspersoners pligt til at følge borgerens ønske om fravalg af genoplivningsforsøg gælder ikke for sundhedspersoner, som *tilfældigt* er til stede, og som dermed ikke har adgang til oplysningerne i registret. Fravalget vil heller ikke gælde over for almindelige borgere, herunder f.eks. hjerteløbere.

Som udgangspunkt vil der altid straks skulle iværksættes genoplivningsforsøg, hvis der konstateres hjertestop, indtil det har været muligt at se, om der er registreret et fravalg. Det afgørende for sundhedspersonen er således, om sundhedspersonen får kendskab til et registreret fravalg. Hvis der er to sundhedspersoner til stede, er det tilstrækkeligt, at én af sundhedspersonerne tjekker, om der er registreret et fravalg af genoplivningsforsøg i registret.

Som anført træder bestemmelsen først i kraft, når den digitale løsning er på plads. Det vil formentlig ske mod slutningen af 2024.⁶²

De generelle regler om genoplivning og fravalg af genoplivningsforsøg fremgår af en vejledning fra Styrelsen for Patientsikkerhed – VEJ nr. 9934 af 29/10/2019.⁶³

Som udgangspunkt skal genoplivning altid forsøges. Der er dog fem undtagelser fra denne hovedregel.

Undtagelse 1: Særlige situationer, hvor andre end læger kan konstatere, at patienter er afdøde

Som udgangspunkt er det kun læger, der kan konstatere, at en patient er afdød ved døden. Andre end læger kan dog konstatere dødens indtræden i følgende situationer:

- a) Dødens indtræden er åbenbar – der er tale om uopretteligt ophør af åndedræt og hjertevirksomhed (hjertedød). Denne undtagelse omfatter alle sundhedspersoner.
- b) Døden indtræder, mens der er andre til stede, og det var ventet. Sundhedspersoner eller andet plejepersonale, som har plejet og behandlet patienten, kan fastslå, at døden er indtrådt.
- c) Døden indtræder, mens patienten er alene. Patienten har været i terminal pleje i hjemmesygeplejen. Sundhedspersoner eller andet plejepersonale, som har plejet og behandlet patienten, kan fastslå, at døden er indtrådt.

Undtagelse 2: En læge fravælger genoplivningsforsøg efter fund af livløs patient

Hvis det ikke er åbenbart, at døden er indtrådt, skal forsøg på genoplivning sættes i værk, medmindre en læge – f.eks. vagtlægen – beslutter, at det kan undlades. Finder en anden sundhedsperson en livløs patient, skal der tilkaldes hjælp og iværksættes genoplivningsforsøg, medmindre en læge beslutter det modsatte.

Undtagelse 3: Den behandlingsansvarlige læge har forudgående besluttet at fravælge genoplivningsforsøg

Lægen kan træffe beslutning om fravalg af forsøg på genoplivning ved hjertestop, hvis patienten er alvorligt syg eller døende, og videre behandling anses for at være udsigtsløs. Er det muligt, skal lægen inddrage patienten i sine overvejelser, men beslutningen er lægens. I den vurdering skal patientens holdning til genoplivning,

lægens vurdering af patientens tilstand, udsigt til bedring og mulighed for behandling indgå.

Undtagelse 4: Patienten fravælger genoplivningsforsøg i den aktuelle sygdomssituation

Af Styrelsen for Patientsikkerheds hjemmeside fremgår:

En habil patient har altid ret til at fravælge genoplivningsforsøg i en aktuel sygdomssituation. "Aktuel sygdomssituation" dækker ikke kun akut sygdom. Beslutningen gælder i den aktuelle indlæggelse og/eller det aktuelle og samme behandlingsforløb. Beslutningen gælder dog ikke længere, hvis patienten trækker sin beslutning tilbage.⁶⁴

Det er afgørende, at der er tale om en *aktuel* sygdomssituation. Det vil sige i forbindelse med en indlæggelse, eller ved en læges beslutning om behandling i en konkret situation. Således kan fravalget både gælde for en kort og for en lang periode – alt afhængigt af sygdommens forløb.

Sker der efterfølgende en væsentlig forbedring af patientens tilstand, er der ikke længere tale om den samme sygdomssituation, som da fravalget skete. Det må derfor afklares, om patienten vil opretholde sit fravalg i den nye, nu aktuelle sygdomssituation. Er det tilfældet, må en læge på ny vurdere habilitet og give den fornødne information.

Nærmeste pårørende m.fl. kan ikke fravælge adgang til genoplivning på en varigt inhabil patients vegne.

Undtagelse 5: Patienten har oprettet et behandlings- eller livstestamente

Der henvises til det følgende afsnit om behandlingstestamente.

Ved et særligt behov for at kende til undtagelserne fra hovedreglen om, at genoplivning skal forsøges, bør en nærmere gennemgang af vejledningen finde sted.

2.2.2.5 Behandlingstestamente

I et behandlingstestamente kan en person udtrykke fremtidige ønsker om behandling, hvis vedkommende ikke længere er i stand til at udøve sin selvbestemmelsesret. Det er en betingelse, at vedkommende er fyldt 18 år og ikke er under